

Posudek bakalářské práce

KINDL, Martin: Pojem revoluce v české historiografii 20. století, Praha 2017, 48 s.

Martin Kindl si za téma svého bakalářského výstupu vybral téma pro tento druh závěrečné kvalifikační práce vsutku netradiční. Rozhodl se vstoupit na pole dějin pojmů. Tímto krokem si získal můj respekt a současně vzbudil zvědavost, notabene když titul práce zní *Pojem revoluce v tuzemské historiografii 20. století*. Několikerá změna vnějších státních i politických podmínek fungování historiografie představuje jistě výzvu pro sledování (dis)kontinuit obsahového nakládání s tímto pojmem tak charakteristickým pro moderní a soudobé dějiny, respektive tolik frekventovaným.

Po formální stránce se jedná o v podstatě bezproblémovou práci. Přimlouvám se jen, aby autor tvořil delší odstavce. Dvouřádkové či tři řádkové odstavce nepůsobí esteticky a budí dojem nesouvislosti a teozovitosti textu. Dílo otevírá velmi stručný úvod, v němž autor deklaruje v kontextu zmínky o studiu historických pojmů, jakému konkrétnímu se bude věnovat. V navazující kapitole kromě jiného vysvětluje metodiku práce, eviduje předchozí bádání, zmiňuje kritérium pro výběr zkoumaných autorů píšících o revoluci. Nakonec seznamuje čtenáře s cílem práce, jímž je podle jeho slov „poukázat na důležité souvislosti či meze v rámci vědeckého bádání.“ Samostatný pododdíl věnoval původu a vývoji pojmu revoluce. Po vymežujícím prvním oddíle následuje analytická část, v níž na konkrétních dílech sledoval výskyt a obsah/y daného pojmu. V závěru konečně zrekapituloval svá pozorování a zformuloval na první pohled banální, přesto však v podstatě podstatné zjištění – 1. „pojmy jsou často užívány intuitivně a jejich význam je mlhavý“; 2. „nebylo možné narušovat marxistickou periodizaci dějin“; 3. „Uvážíme-li, jak dlouho a jakým způsobem vzniká konkrétní vědecká práce, pak se jeví jako pravděpodobné, že nelze ani tak mluvit o náhlých zlomech, kdy se přesně kryjí politické změny se změnami vědeckých paradigmat, ale spíše o procesu recepce nových a současném využívání starých vědeckých přístupů.“

Osobně se necítím expertem na danou problematiku a tak jsem četl práci kol. Kindla bez patřičného teoretického předvedění, jež by eliminovalo mé případně nevhodné a banální otázky, jež chci autorovi níže položit, potažmo komentáře a podněty, o něž bych se s ním chtěl podělit.

Nejprve úvodní otázka – proč zrovna pojem *revoluce*? Čím si zasloužil autorovu pozornost a co výsledky sledování jeho obsahových proměn říkají o čem? Považuje tento pojem za nějak charakteristický pro českou historiografii sledovaného období? Je onen pojem nějak specifický, že volba padla zrovna na něj? Umožňuje manifestovat něco specifického?

Při vysvětlení výběru autorů, jejichž texty se zabýval, bych se osobně přimlouval za větší konkretizaci mechanismu výběru. Zkonstatování, že se jedná o autory, kteří (více či méně) představovali převládající paradigma, mně osobně přijde nedotažené. Obratem se musím snad i naivně zeptat, podle čeho určil onu „převládající“ paradigmatu? Vůči čemu ji vztahoval? V tomto ohledu prosím autora například o dovysvětlení, co činí třeba z textů Kurta Konrada (je to tvorba historiografická, jíž se chce autor proklamativně ve své práci věnovat?) dílo reprezentující převládající paradigma (a co jím tedy bylo – jaké převládající paradigma Kurt Konrad reprezentuje?). V tomto ohledu si myslím, že by bylo vhodné v textu pro každé zkoumané období přiblížit právě ono paradigma, aby legitimizoval svůj výběr konkrétních tvůrců, jimž se věnoval. Jaké je převládající paradigma v dané době a co jej pomáhalo jako převládající ustavovat? Jaké byly historické podmínky/okolnosti jeho dominance? Možná by ostatně stálo za to nesoústředit se pouze na vybrané „převládající“ autory a provést naproti tomu pomyslnou archeologii v rámci jednotlivých časových vrstev – jaké obsahové odlišnosti by autor dohledal a o čem by asi mohlo vypovídat případné zjištěné napětí v užívání pojmů?

Autor sledoval obsahovou proměnu, ale myslím, že svou informační hodnotu by mělo i alespoň zběžné sledování frekvence výskytu pojmu revoluce v česko-jazyčných textech, například od roku 1900, 1910. Co mě vede k tomuto „komentování“ autorovy pozice? Zatímco Martin Kindl pojem revoluce pouze eviduje a východiskem jeho práce je situace existence/výskytu/užívání daného pojmu (což při vhodném vysvětlení není nic špatného a chybného – autor si prostě nadeřadil situaci/zkonstatování výskytu tohoto pojmu a od ní se následně odráží), osobně uvažuji o tom, jak s jeho obsahovým užíváním souvisí zkušenost s podobou a průběhem revoluce v Rusku v roce 1917, jež posléze fascinovala evropské meziválečné společnosti. Do jaké míry vlastně obsah a průběh bolševické revoluce jakožto revoluce úspěšně ovlivnil české nakládání s pojmem revoluce? Tedy opět – jak historická okolnost úspěšné bolševické revoluce ovlivnila (formovala) formování obsahu zkoumaného pojmu revoluce v době meziválečné? Jak reprodukováný obraz a sdělitelná zkušenost této revoluce ovlivnila dobový diskurz vymezující v souvislosti s pojmem *revoluce* ono řečitelné? Stala se jakožto úspěšná vzorovou, přičemž mohly být její rysy promítány zpět na minulé

dění? Obdobně by bylo možné se ptát na vliv masarykovské *světová revoluce*... Nejsou to mimochodem právě ony jakožto cíl deklarované souvislosti a meze vědecké práce?

Jak moc závisí užívání pojmu revoluce v případě třeba levicových intelektuálů a historiků na jazyce komunistického hnutí? Není jejich obrat k němu vlastně logický a nepřekvapivý a tato okolnost i předurčující obsahové shody a kontinuity levicových/komunistických intelektuálů meziválečných s historiky poúnorovými?

V případě závěrů Martina Kindla jistě souhlasím s tím, že pojmy jsou užívány mnohdy nereflektovaně, intuitivně a řada z nich průběžně podléhá jakési inflaci. V souvislosti s tezí o tom, že „nelze ani tak mluvit o náhlých zlomech, kdy se přesně kryjí politické změny se změnami vědeckých paradigmat, ale spíše o procesu recepce nových a současném využívání starých vědeckých přístupů“ kladu doplňující otázku, zda za nemožností náhlých zlomů prostě není jen hranice diskurzu, respektive limitovaná možnost řečitelného/myslitelného v případě obsahu pojmu revoluce. Navíc v situaci historické existence dvou paradigmatických moderních revolucí – Velké francouzské a později časově i politicky aktuální ruské bolševické...?

Uznávám, že předkládaný posudek se v konečné podobě změnil v jakési mé průběžné kroužení okolo zvoleného tématu. Na vině je možná nedostatečné pochopení autorovy intence, možná mu kvůli absenci předvedění, ale v tom případě i dostatečně vysvětlujícího úvodu práce, podsouvám něco, o čem vůbec nechtěl psát. V takovém případě prosím o dovysvětlení.

Práci zcela jistě doporučuji k úspěšné obhajobě. V tuto chvíli před autorovou obhajobou navrhuji hodnocení „velmi dobře“, neboť vycházím z momentálního přesvědčení, že mé postřehy a komentáře jsou důsledkem nedotaženého osvětlení autorovy intence (proč pojem revoluce, co znamená „převládající“ paradigma, vztah obsahu pojmu a historického kontextu – zkušenost modelové Velké francouzské i bolševické revoluce). Pokud se však ukáže, že jsem mu pouze neporozuměl a promítal si do jeho práce chybné představy a očekávání, jsem srozuměn s hodnocením lepším.

V Litoměřicích 7. 9. 2017

PhDr. Jan Randák, Ph.D.